

zdaj kakošen magnat katere koli vrste, zdaj kakošen mestjan ali trgovec ali kdor koli se hoče patrijotičnega in za državo in madjarstvo zaslužnega pokazati, ali se vladi za kakošen križec, kakošno zvezdico ali kakošno takošno odlikovanje prikupiti, daruje v to svrhu večo ali manjšo denarno svoto. Razven tega pa so tudi skoro po vseh mestih društva, katera ob vsakoterih prilikah tudi po kavarnah in gostilnah darove pobirajo za darila slavjanskim, rumunskim in nemškimi šolarčkom, kateri se pridno madjarščine učijo in v madjarskem duhu odlikujejo.

Madjarska duhovščina je z vso gorečnostjo vnetá za razširjevanje madjarstva: kjer koli mogoče, se le madjarski pridiguje in veronauk le madjarski uči. Slovaški duhoven, znamenit in pošten mož iz Gornje-Ogerskega, mi je pripovedoval, da tam nekateri duhovni v cerkvi s prižnice slovaškemu ljudstvu prigovarjajo, naj se vsakdo pridno madjarskega jezika uči, ker to je Bogu dopadljivo; madjarski jezik je žlahtnejši od slovaškega, toraj tudi Bogu ugodnejši, in kedar se k njemu lepo po madjarski moli, on molitve rajši in poprej usliši nego kedar se po slovaški za milosti prosi.*)

Ob navedenih in še mnogoterih družih razmerah, o katerih pa prihodnjič obširnejše govoriti nameravam, se tedaj lahko misli, da Madjari v kratkem svoj cilj dosežejo ter slovansko, rumunsko in nemško prebivalstvo, katero je v njihovi oblasti, pomadjarijo; vendar te želje, kakor mogočne tudi so, se Madjarom ne spolnijo, in sicer prav zavoljo teh brezobzirnih, nasilnih, zvijačnih, prenaglih in hudobnih sredstev ne, katerih se v tem boju poslužujejo. Več o tem prihodnjič.

V Budapešti 3. februarija.

Dr. Ahasverus.

Starinstvo.

Motniški rimski kamen „Savo fluvio“.

Prošnja do domoljubov.

V. VLPIA. FIRMINA. ANNOR. TRIG.
M. VLPIVS. N. MNTA. FIRMINVS.
ET CANNONIA. STATVTA. V. F.
FECERVNT. SIBI. ET. VLPIO
FIRMIANO. F. AN. XIII.

Tak je napis tega uže tretjikrat v „Novicah“ omejenega rimskega kamna.

Kamen je sam na sebi tako nedolžen, da se prav nič ne more uganiti o njem. On predstavlja neko v srednjem času rimskih cesarjev živečo družino, namreč zakonske: „M. Ulpius Firminus“ in njegovo soprogo „Cannonia Statuta“, katera sta ta nagrobni kamen svojima umrlima otrokoma, 30 let stari hčeri „Firmini“ in 13 let staremu sinu Ulpiju Firminu postavila.

Codex Aug. stran 364. imenuje Speier (??) kot kraj nahodbe. Apianus je pokazal kraj blizo grada „Sanneck = Savinjek, Žovnek“ 2 milji od Celja. To je menda tudi pravo.

Lacij (1551), ki je Apiana prepisal, je po svoji metodi, kar se je dalo, sebi prisvojil, in ga na Trojanah predstavil. Avgust Tyff, ki je toliko o Trojanah pripovedoval, ni vedel nič o tem napisanem kamnu. To je dokaz, da ni ne na Trojanah ne v Motniku njegovo mesto bilo. S tem pa je tudi zgodovina tega kamna končana. — V 39. listu „Novic“ leta 1879. je pisal g. Križnik, da ljudstvo pravi, da ondi, kjer je zdaj tabor,

*) Ni tedaj čuda, da si naši nemškutarji Madjare za zgled jemljejo in da na to težijo, da bi, kakor na Ogerskem madjarski jezik, tako v Avstriji nemški jezik bil edini pravni jezik.

je nekdam neka grajščinica stala, poimenovanje „grajščinica“ pa ni rimska, ampak sredoveška starina, torej, kako pravi ljudstvo, da je gradišče ali grajščinica bila? Zarad lege ustanove sv. Antona pa znate prav imeti, če ni na Kozjem hrbtu dokazov meni tudi se je uže to dozdevalo, al nepoznan mi je kraj, zato sem po listinskem imenu našel

Savo Fluvio = savski most.

Za to rimsko stacijo se še dan danes kraj lege ne pozna, zato hočem v kratkem svoje mnenje objaviti. Glavna cesta iz rimske Ljubljane peljala je po sedanji dunajski cesti proti sv. Krištofu. To kažejo grobovi itd. natanko v prof. Müllnerjevi knjigi „Emona“ popisani. Kam pa od tod? — naravnost proti kraju, kjer je še dandanes „savski most“. To kaže praktično izurjenost Rimcev pri zidanju cest, ki so si vedno najkrajše in naravnostne poteze izbirali. Vsaj ni drugje pripravnega obrežja za „brod“, in to kaže pa tudi poglavitno velikanska trdnjava nad sedanjim črnuškim mostom, ki je po svoji izvrstni legi in osupljivi velikosti sama po sebi javno spričalo o važnosti njeni, ker je varovala prehod čez Savo menda uže iz prazgodovinskih časov. Nje položaj govori za pravo lego na Savi, pa tudi to, da nam druge poteze od sv. Krištofa naprej manjka.

Najboljše spričalo, da se v svojem mnenji nisem motil, pa je daljava po rimskih miljah. Od Emona (Iga) do savskega mosta (Savo fluvio) je bilo 9 rimskih milj.*) Ta daljava se tudi z današnjo vjema. Sedaj je pri savskem mostu kilometerkamen $6\frac{1}{5}$ kilometra, na Viru pa $15\frac{3}{5}$ kilometra; to dá 6 dobrih rimskih milj; daljava od savskega mosta do unkraj Mengša, kjer so podzemeljske razvaline, je pa še dokaj večá. Od Vira do Gradišča pri Podpeči pa je zopet dobrih 5 rimskih milj. Če se tedaj te daljave z rimskimi milijami primerijo, razvidi se takoj, da se tu vse vjema. Res je, da je namesti 5 blizo $6\frac{1}{3}$ rimskih milj od savskega mosta do Vira, a ni nemogoče, da je bila rimska pošta „ad quarto decimo“ (lapide**) nekaj bliže stala, kakor sedanji Vir; če pa je, potem je daljava od rimske pošte pri Viru na Gradišče taista, kakor iz Blagovice na rimske Trojanah.

S tem, menim, je stvar dosti razsvitljena. Kdor pa ni tega prepričan, svetujem mu, naj vzame v roke karto generalnega štaba in naj natanko vse to pregleda — se vé, da mora ljubljansko savsko obrežje poznati — in prepričan sem, da bo potem mojemu popisu pritrdil.

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* 30 let starega konja, ki ga je jahal naš cesar, ko se je dal l. 1867. v Budapeštu za ogerskega kralja kronati, so 28. dne u. m. zavoljo neozdravljive bolezní zaklali v dunajski živinozdravnišnici. Izvrstno lep konj „Cebra“ imenovan, belec po barvi, je bil v cesarskem kobilstvu v Lipici rojen, zadnja leta pa je onemogel in v pokoji živel v hlevu ogerske garde na Dunaji. Da bi se ga ne bila lotila neozdravljiva bolezen, doživel bi bil morebiti 40 let, kajti najviša starost konjska sega do 40 in se ve malokaterikrat do 50 let.

* Časnikov izhaja v Avstriji 1200, v Nemčiji 3778, na Angleškem 2509, na Francoskem 2000, v Italiji 1226, v Rusiji 500 itd.; — v Evropi tedaj skupaj 13.625. V Aziji izhaja 387, v Afriki 50, v Ameriki 9129,

*) Po Peutingerjevi karti.

***) Jeruzalemski potopis.

v Avstraliji 100. — Skupno število dnevnih, teden-
skih in mesečnih časnikov na zemlji iznaša po tem
23.291.

* *Koliko davka nesó avstrijske pivarne?* — Po go-
tovih davkarskih izkazkih nič manj kot — 21 milijonov
goldinarjev.

Naši dopisi.

Iz Pazna 3. februarija. — Gospod župnik V. Pe-
harec in gospod kaplan Ivan Vrhovnik sta nabrala
pri faranih iz Sore 13 vreč, to je, 1113 kilogramov
žita in 20 gold. ter imenovane darove odboru za stra-
dajoče izročila. Gosp. dr. L. Gregorec, urednik „Slov.
Gosp.“ v Mariboru, je isto tako poslal imenovanemu
odboru pri naročnikih „Slov. Gosp.“ nabrane 104 gold.;
gosp. Ivan Čatež pri sv. Ivanu je nabral in odboru po-
slal 20 gold.; gosp. opravitelj Tramte iz Žužemberka
17 gold.; gosp. Peter Majdič iz Mengša je poslal 3 vreče
(430 kilogramov) moke; gosp. župnik Kulavie v Št.
Vidu je nabral in odboru poslal 81 mernikov žita in
83 mernikov sočivja; v Kranji je nabral gosp. dekan
Anton Mežnarec 300 kilogramov krompirja in 725 kilo-
gramov žita. S tem potrjujem tudi prejem 28 gold. po
sl. vredništvu „Novic“ meni izročeni. Vsem imenova-
nim častitim gospodom in neimenovanim dariteljem, ka-
kor tudi sl. vredništvu „Novic“ izreka v imenu odbora
za stradajoče v srednji Istri najsrčnejšo in toplejšo za-
hvalo
Berbuč, tajnik odbora.

Iz Šenturske gore 5. sveč. — R. — Ni še preteklo
mesec dni, ko sem nabiral na naši gori prve letošnje
spomladne cvetlice, uže so se prikazale za njimi druge
in sicer dišeče violice (*Viola ogorata*) in pa kurice
(*Helleborus niger*). Vi ne veste, kako sem se jih zav-
zel, še bolj pa razveselil, ko jih včera zagledam. Na
naših gorah uže violice v cvetji, ko doli na polji za do-
ber pedanj debela snežna odeja še pokriva zemljo; pri
nas v gorah toplo, da bi čez dan lahko golorok hodil
okoli, doli v nižavi pa še vedno tako mrzlo, da kar
škriplje pod nogami. To je pa vendar preveč; ali ni
to narobe svet? Pa ne samo naše ponižne gore, marveč
cela vrsta Karavank, so na solnčnati strani skorej po-
polnem kopne! da, celo nebotični velikani kamniških
planin: Grintovec, Kočna, Greben in drugi bratci in
sestrice za njimi, kažejo ti uže gola rebra, česar se lahko
vsak sam prepriča, ako ga je volja, o jasnem dnevu
ogledovati jih. Nasledek tega je pa tudi, da so studenci
skorej vsi posušili se in vode v potokih take upadle,
da pri mlinih k večemu eno kolo še vrté. Po polu ure
in še dalje morajo ljudje pri nas po vodo hoditi. Kaj
bo še le po leti, kako hudo bo za vodo, ako ne bo več
snega padlo po planinah in če ne bo prav pogostoma
deževalo čez leto; od kod se bo le voda jemala? Ljudje
sicer prerokujejo, da bo prav v kratkem času še obilno
snega se nasulo, zlasti po planinah, a kdo ve, ali se bo
to tudi res zgodilo, in če se zgodi, ne bo zime, katera
uže čez stri mesece traja, nikdar konca. Take zimske
prikazni, ko jo letos imamo, gotovo uže dolgo ni bilo.

Iz Vipave 8. sveč. — Tudi mi smo v čitalnici naši
2. dne t. m. slavili spomin Valentina Vodnika.
Pri tej „besedi“ odlikoval se je posebno gosp. koncipient
Steier s slavnostnim govorom, ki ni bil le jedernato
zložen, temuč tudi res mojstersko govoren. Slava mu!
Gospod Steier je govornik v pravem pomenu besede,
ob enem je pa tudi odličen, delaven narodnjak, do ka-
terege se obračamo s toplo prošnjo, da naši čitalnici
tudi v bodočnosti svoje spretnosti ne odtegne. Gledišna
igra „Dve bratranki“ vršila se je tudi dobro, za kar
gre v prvi vrstij, se ve da, hvala vrlemu našemu gosp.

Radoslavu Silvestru, v drugi pa tudi vsem gospodom
in gospodičinam, katere so lepo sodelovale. Edino to je
obžalovati, da čitalnica zdaj čisto nič petja nima, in da
ravnatelj Vodnikove veselice so premalo strogo na red
pazili, ki je potreben pri vsaki skupščini, če tudi je
namenjena razveseljevanju. Kaj neprijetno je bilo, na
pr. med slavnostnim govorom kakor tudi med gleda-
lišno igro slišati nespodobno vpitje nekega vinjenega člo-
veka pod galerijo. Gotovo ne manj neprijetno bilo je
pa tudi to, da so ravno tistega človeka, še celó k sle-
dečemu plesu pustili, in da je bilo na galeriji med ple-
som več neodkritih ljudi videti s pipo v ustih! V naši
čitalnici se sploh premalo na to pazi, kakim osebam
da se vstop dovoli. Ni čuda toraj, ako se zapazuje, da
se precejšnji del inteligence čitalniškim veselicam, po-
sebnost pa plesom, odteguje. Sicer imamo pa tudi neka-
tere odlično narodne gospóde, kateri čitalniških veselic
ne obiskujejo. Vzrok temu je neka bojazen, katera bi
se mogla uže skoraj smešna imenovati. — Naša čital-
nica preselila se je te dni zopet v nekdanje svoje pro-
store v hiši gosp. Uršiča, iz katerih se je moralo
„bralno društvo“ respektive „leseverein“ umakniti. Sicer
se sliši, da bode to društvo prav v kratkem mirno za-
dremalo. To bode joka po njem! Kaj ne?

Iz Rovt 1. sveč. — Pri volitvi občinskega starešin-
stva 25. dne u. m. so bili izvoljeni: za župana gosp.
Jak. Petkovšek, za svetovalce pa dosedanji župan
gosp. Fr. Hadnik, gosp. J. Kavčič in gosp. Jakob
Kunc.

Iz Železnikov 6. febr. L. (Stiske in delavci.) Sicer
je res, da celi svet toži o hudih časih, vendar pa ne-
kateri kraji stiske veliko hujše čutijo memo nekaterih.
V takem žalostnem položaji smo tudi mi v Železnikih.
Slabe železniške kupčije zadnjih let bi bile našim de-
lavcem — kovačem do malega uže vsem potisnile po-
potno palico v roke, ter pognale jih po svetu z tre-
bnhom za kruhom, ako bi — in to je gola istina, kar
bom tu zapisal — ako bi usmiljeni gospodje bra-
tje Globočniki ne bili v gotovo lastno škodo
preskrbovali ubogih ljudi z delom. Od sile imajo uže
raznovrstne železnine nakupičene po svojih mnogih hra-
mih, ki jim leži brez prida, in celó na občutno zgubo.
Edino le up, da bi se utegnile kupčije s časom vendar
zopet kaj zboljšati, podpiral jih je dozdej pri njihovem
nikoli dosti prehvaljenem početju. Al zdaj se kažejo
našemu kraju nove stiske. Od sv. Nikolaja sem, tedaj
cela dva meseca, stojijo zamrznjene fužine Spodnje- in
Zgornjo-železniške, in tudi Jesenovške z valjanskimi
stroji (Walzwerk) vred. Zamrznjene pa stojijo tudi žeb-
ljarske kovačnice. Ubogi trpini kovači so si pomagali
dozdej vendar v kljub strašanskih mrazev z tem, da so
žeblje kovali „na pihanje“, t. j. da so si s človeško
pomočjo dali goniti mehove. Al zdaj potekle so zaloge
drobnega železja, iz katerega se kujejo žebliji, valjanski
stroji ne morejo napravljati potrebnih cajnov, in če nam
Bog uže skoraj ne bo dal pihati bolj mehke sape, da
bi se kaj otopilo, in bi zlasti na Jesenovecu ne mogli
kmalu zopet delati, bodo ljudje nemilo primorani, raz-
kropiti se, ter iskati si po svetu družega zaslužka in
ljubega kruha. Tudi mlini stojijo vsi zamrznjeni, in
moka se celó za denar uže težko kupi. Drugje se lju-
dem pomaga z milodari; tudi naš kraj bi potreboval na
moč enacih dobrot. — O hudih zimam, kdo bi uže pisal,
ker je povsod zeló enaka; al hudih nasledkov njenih
se je bati. Ozračje je silno suho; posušili so se pri
nas v kljub visocih gorá uže mnogi vodnjaki, sneg pa
tako gine in je tako presušen, da prav nič ni upati, da
bi namočil kaj prida zemljo, ako bi tudi jel pihati jug.
Bati se je toraj, da bo snegu sledila zdajci huda suša.